

Türkiye’de Üniversite Rektörlerinin Sosyo-Demografik Özellikleri ve Kariyer Hazırlıkları

The socio-demographic characteristics and career preparation of the rectors in Turkey

Nihat Erdoğan¹, Murat Esen²

¹İstanbul Şehir Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü, İstanbul,

²İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İzmir

Özet

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de üniversitelerde görev yapan rektörlerin sosyo-demografik özellikleri ve kariyer hazırlıkları bakımından mevcut durumunu ortaya koymaktır. Çalışma betimsel bir araştırma olup devlet ve vakıf üniversitelerinde görev yapan 168 üniversite rektörünü kapsamaktadır. Veri toplama sürecinde üniversitelerin resmi Web sayfaları, rektörlerin kişisel Web sayfaları, Yükseköğretim Kurulu Web sayfası ve istatistikleri ile ÖSYM istatistiklerinden yararlanılmıştır. Türkiye’deki mevcut üniversite rektörleri sosyo-demografik özellikleri bakımından ağırlıklı olarak; erkek, rektörlüğünün ilk döneminde, ilk defa 45-55 yaş aralığında göreve başlamış, 50-60 yaş aralığında, Karadeniz ve İç Anadolu doğumlu bir profil sergilemektedir. Kariyer hazırlığı bakımından ise ağırlıklı olarak; İstanbul Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, ODTÜ ve İstanbul Teknik Üniversitelerinde eğitim görmüş; mühendislik, tıp, iktisadi ve idari bilimler ile fen-edebiyattan mezun; rektör olmadan bir önceki görevi bölüm başkanı, rektör yardımcısı ve dekanlık olan bir profile sahiptir.

Anahtar sözcükler: Kariyer hazırlığı, rektörler, sosyo-demografik özellikler, yükseköğretim.

Abstract

The aim of this study is to demonstrate socio-demographic characteristics and career preparation of the rectors in Turkey. This is a descriptive study and includes the 168 state and foundation universities. Data were collected from official web pages of universities, rectors’ personal web pages, the web page and statistics of the Council of Higher Education, and the statistics of Assessment Selection and Placement Center. In terms of the socio-demographic characteristics, the findings of the study showed that the majority of the rectors are male, between the ages of 50-60, initially appointed between 45-55 years of age, serving their first terms in their posts, and mainly from Black Sea and Central Anatolia Regions. In terms of career preparation, most of the rectors graduated from Istanbul University, Atatürk University, Ankara University, Middle East Technical University and Istanbul Technical University. They also predominantly graduated from the faculty of engineering, medicine, economics and administrative sciences, and science and art. Most rectors had been formerly as chair, deputy rector or dean prior to incumbency.

Keywords: Career preparation, higher education, rectors, socio-demographic characteristics.

Türk Yükseköğretim Sistemi son yıllarda kayda değer bir büyüme yaşamış ve büyümeye de devam etmektedir. 2547 sayılı yasa ile yükseköğretimin yeniden yapılandırılması ve Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) kurulması sonrası 1982 yılında toplam 27 üniversite bulunmaktaydı. 1982 yılından bugüne geldiğinde 104 devlet üniversitesi, 64 vakıf üniversitesi ve 7 vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 175 yükseköğretim kurumuna ulaşılmıştır. Aradan geçen 32 yıl-

da yükseköğretim kurumu sayısı yaklaşık 6.5 kat büyümüştür. Yükseköğretim alanında yaşanan değişimler ve büyüme yükseköğretim kurumlarının yönetimini daha da önemli hale getirmektedir.

Türk yükseköğretim sisteminde yükseköğretim kurumlarının en üst yöneticisi olarak rektör oldukça önemli görev, yetki ve sorumluluğa sahiptir. Rektör seçilme süreci ve görevleri mevcut 2547 sayılı yasada detaylı olarak tanımlanmıştır. Rektörlerin

İletişim / Correspondence:

Prof. Dr. Nihat Erdoğan
İstanbul Şehir Üniv., İşletme ve
Yönetim Bilimleri Fak., Uluslararası
Ticaret ve İşletmecilik Bölümü, İstanbul
e-posta: nihaterdogmus@sehir.edu.tr

Yükseköğretim Dergisi 2014;4(1):44-53. © 2014 Deomed

Geliş tarihi / Received: Şubat / February 25, 2014; Kabul tarihi / Accepted: Mayıs / May 16, 2014

Çevrimiçi erişim / Online available at: www.yuksekogretim.org • doi:10.2399/yod.14.008 • Karekod / QR code:

görev, yetki ve sorumlulukları incelendiği zaman uzmanlık bilgisi yerine bir kurumu tüm fonksiyonlarıyla beraber yönetme bilgi, beceri ve deneyimi gerektiği görülmektedir. Bu kritik rolüne rağmen profesör akademik unvana sahip olmak dışında rektör seçilme kriteri bulunmamaktadır. Rektör belirleme sürecinde rektör olma kriterleri yerine rektör seçim süreci daha fazla öne çıkmıştır.

1980’li yılların ortasından itibaren hükümetler ve piyasa baskısının artmasıyla üniversitelerin yönetimi ve özellikle üst yöneticisinin rolü yeniden tartışmaya açılmıştır. Üniversitelerin kamu kurumu gibi yönetilmek yerine özel sektör şirketleri gibi yönetilmesi vurgulanmaya başlanılmıştır (O’Meara ve Petzall, 2008). Bu anlayışın katı hali üniversitelerin özel şirketler gibi yönetilmesini savunurken, ılımlı hali üniversite yönetiminde etkinlik ve verimliliğin artırılmasını savunmuştur. Bu bağlamda yükseköğretimin kalitesinin artırılmasında üniversite üst yöneticileri için yönetsel etkinlik en önemli faktörlerin başında gelmektedir (Miller, 1998). Yeni dönem geleneksel üniversite yönetimi anlayışı yerine proje yönelimli ve örgütsel sınırları aşan bir yönetim anlayışına uyum sağlamayı gerektirmektedir (Whithchurch, 2006). Yükseköğretimde önemli değişimlerin yaşandığı günümüzde üniversite üst yöneticilerinin değişime liderlik etme rolleri de öne çıkmaktadır (Scott ve ark., 2010). Rektörlerin kurullara başkanlık etmesi ve üniversitenin stratejik hedeflerine ulaşmasına yardımcı olması beklenmektedir. Bu kişilerin yüksek içsel motivasyon ile yönlendirme ve başarıdan tatmin olma özellikleri yanında iyi bir performansla sahip olması beklenmektedir (Rowsley ve Sherman, 2003).

Son yıllarda yükseköğretim literatüründe rektörler hakkında yapılan yayın sayısında artış görülmektedir. Ancak Türkiye’de rektörleri konu alan çok az sayıda çalışmanın var olduğu ve bunların da rektör belirleme sürecine odaklandığı dikkat çekmektedir. Bu çalışmalar arasında Günay ve Kılıç (2011) Cumhuriyet dönemi rektör seçimi ve atamalarını; Doğramacı (2007), Mutlu (2009), Küçükcan ve Gür (2009) ise yükseköğretimin yönetimi bağlamında karşılaştırmalı olarak rektör seçimi ve atamalarını ele almışlardır.

Yükseköğretim sistemleri ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği için rektör yerine değişik ülkelerde farklı unvanların kullanıldığı görülmektedir. Diğer ülkelerde rektör yerine *vice chancellor*, *principal* ve *president* gibi unvanlar kullanılmaktadır (Doğramacı, 2007). Bu çalışmada unvanların tümünü kapsayacak şekilde rektör unvanının kullanılması tercih edilmektedir.

Bundan sonraki bölümde çalışmaya teorik zemin oluşturması bakımından üst düzey yöneticilerin sosyo-demografik özellikleri ve kariyer hazırlığı hakkında literatür verilmektedir.

Rektörlerin Sosyo-Demografik Özellikleri ve Kariyer Hazırlığı

Kurumlarda üst düzey yöneticiler kritik karar vericiler olup yönettikleri kurumların başarısında önemli bir role sahiptir. Üst düzey yöneticilerin kişisel geçmişleri ve buna bağlı şekillenen kişisel tercihleri kurum politikalarını önemli ölçüde etkilemektedir (Chin, Hambrick ve Trevino, 2013). Üst düzey yöneticilerin demografik geçmişlerinin yönetim sürecine etkisi yönetsel elitler literatüründe uzun zamandır ele alınmaktadır. Özellikle yöneticilerin eğitim, sosyo-ekonomik köken, yaş, kıdem ve iş deneyimi gibi gözlemlenebilir özelliklerine odaklanan üst kademeler (*upper echelons*) teorisi (Hambrick ve Mason, 1984) bu alandaki çalışmaları önemli ölçüde etkilemiştir. Üst yöneticilerin aile ve eğitim kökeni, mesleki ve diğer ilişkiler ağları hakkında öne çıkan bazı çalışmalar vardır (Useem ve Karabel, 1986; Finkelstein ve Hambrick, 1996).

Bir alanda uzmanlaşma dolayısıyla üst düzey yöneticilerin uzman bakışını üst pozisyonlara taşıdıkları bilinmektedir. Bu bakış yöneticilerin problemleri nasıl tanımladığını, bilgiyi nasıl işlediğini ve stratejik seçimlerini nasıl yaptığını etkilemektedir (Chaganti ve Sambharya, 1987; Dearborn ve Simon, 1958). Bu bağlamda ileri düzeyde uzmanlığın söz konusu olduğu üniversitelerde rektörlerin üst yönetici olarak uzmanlık bilgisini yönetim süreçlerine taşıdığını söyleyebiliriz. Rektörlük görevini yürütürken yöneticilik bilgi, beceri ve deneyimi yerine uzmanlık bilgisinin daha fazla öne çıkması yönetsel sorunlara neden olabilmektedir. Bu yüzden rektörlerin üniversite yöneticiliğine hazırlanırken “uzmanlıktan yöneticiliğe geçiş” konusunda hem tutum olarak hem de bilgi, beceri ve deneyim olarak hazırlanması gerekmektedir. Tıp, mühendislik gibi pek çok alanda uzun süredir tartışılan uzmanlıktan yöneticiliğe geçiş ve iyi bir uzmanın her zaman iyi bir yönetici olamayabileceği tartışması üniversite yönetimi ve rektörlük görevleri için de son derece önemli bir tartışmadır.

Rektörlerin sosyo-demografik geçmişleri ve kariyer hazırlıkları ile ilgili çalışma sayısı sınırlıdır. Rektörlerin sosyo-demografik geçmişleri ile ilgili farklı ülkelerde yapılan çalışmalar arasında İngiltere (Bargh ve ark., 2000; Breakwell ve Tytherleigh, 2008), Amerika (Stripling, 2012), Kanada (Muzzin ve Tracz, 1981), Avustralya (O’Meara, 2002; O’Meara ve Petzall, 2008) ve Meksika (Zarate, 2007) sayılabilir.

İngiltere’de 1991-1996 yılları arasında atanan rektörlerin (*vice chancellors*), ağırlıklı olarak beyaz, erkek, ellili yaşların başında (ortalama 52 yaş), Oxford veya Cambridge mezunu ve temel bilimler alanından geldikleri bulunmuştur (Bargh ve ark., 2000). 1997 yılı sonrası yine İngiltere’de yapılan başka bir çalışmada, demografik özelliklerde süreklilik görülmele beraber, sosyal bilimler alanından gelme (özellikle yeni üniversitelerde), daha fazla kadın rektör ve atanma yaşında artış görülmektedir

(Breakwell ve Tytherleigh, 2008). İngiltere’de rektörlerin sosyo-demografik özellikleri ile üniversitenin performansı arasında sınırlı bir ilişki bulunmuştur. Bu durum rektörlerin homojen bir sosyo-demografik profile sahip olmaları ile açıklanmaktadır (Breakwell ve Tytherleigh, 2010). Rektör yardımcılarının da rektörlerin sosyo-demografik özelliklerine benzer bir profile sahip oldukları dikkat çekmektedir (Smith, 2008).

İngiltere’ye benzer şekilde Avustralya rektörleri (*vice chancellors*) de erkek, ellilerinin ortasında, yükseköğretim alanında kariyer yapmış, öncesinde rektör yardımcısı olarak görev yapmış, Sydney veya Melbourne üniversitelerinden mezun kişilerdir (O’Meara, 2002). Kanada rektörleri (*presidents*) 49 yaşında göreve başlayıp ortalama 8 yıl görevde kalmıştır. Görev yaptıkları üniversiteye yakın bir ilde doğdukları ve Toronto üniversitesinde öğrenci veya öğretim elemanı olarak çalıştıkları ve temel bilimlerden geldikleri bulunmuştur (Muzzin ve Tracz, 1981). 2012 yılında Amerika’da yapılan bir araştırmada rektörlerin ortalama 61 yaşında, evli, erkek ve doktoralı olduğu bulunmuştur (Stripling, 2012). Meksika’da üniversite rektörlerinin 40-50 yaş aralığında, erkek, yerel (doğduğu eyalette ve eğitim gördüğü üniversitede rektörlük yapmakta) ve buldukları yerde önemli bir politik aktör oldukları görülmektedir (Zarate, 2007).

Türkiye yükseköğretim sisteminde çok tartışılan ve oldukça önemli bir role sahip rektörlerin demografik özellikleri ve kariyer hazırlıkları hakkında şu ana kadar bilimsel bir çalışma yapılmadığı daha önce zikredilmişti. Bu boşluktan hareketle bundan sonraki bölümde mevcut rektörlerin sosyo-demografik özellikleri ve kariyer hazırlıkları hakkında mevcut durum ortaya konularak analiz edilmektedir. Böylece literatürde bu alanda varolan boşluğu doldurmak için bir başlangıç yapılmış olacaktır.

Yöntem

Araştırma, Şubat 2014 tarihi itibarıyla ülkemiz sınırları içerisinde faaliyet gösteren 104 devlet ve 64 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 168 üniversite rektörünü kapsamaktadır. Vakıf Meslek Yüksekokulları, özel protokol ile kurulan üniversiteler ve Genel Kurmay’a bağlı üniversite ve okullar kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler üniversitelerin resmi internet sayfaları, rektörlerin kişisel internet sayfaları, Yükseköğretim Kurulu ve bağlı internet sayfaları ve Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi istatistiklerinden yararlanılarak toplanmıştır. İki ana kategoride veri toplanmıştır: Demografik veriler (yaş, cinsiyet, atanma yaşı gibi) ve kariyer hazırlığı (eğitimler, uzmanlık alanı ve önceki iş deneyimleri vb.) verileri. Bu çalışma bir başlangıç çalışması olup, veri analizinde temel istatistiksel analizler ile yetinilmiştir.

Bulgular

Bulgular iki bölüm olarak organize edilmiştir. Birinci bölümde rektörlerin sosyo-demografik özellikleri hakkındaki bulgular, ikinci bölümde ise rektörlerin kariyer hazırlıkları hakkında elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Rektörlerin Sosyo-Demografik Özellikleri

■ Tablo 1’de genel bir fikir vermesi bakımından kuruluş yıllarına göre üniversiteler verilmektedir.

■ Tablo 1 incelendiğinde üniversitelerin kuruluş yıllarının en yoğun döneminin 2006-2010 arası olduğu görülmektedir. İkinci yoğun dönem ise 1991-1995 aralığıdır. 1996 yılından itibaren vakıf üniversitelerinin sayısında artış bulunmaktadır. 1996-2005 yılları arasında ise hiç devlet üniversitesi kurulmazken 21 adet vakıf üniversitesinin kurulduğu dikkat çekmektedir.

■ Tablo 2’de rektörler hakkında demografik bulgular yer almaktadır.

■ **Tablo 1.** Üniversitelerin kuruluş yıllarına göre dağılımı

	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1982 yılından önce kurulanlar	19	11.3	-	-	19	11.3
1982-1990 yılları arası kurulanlar	9	5.4	1	0.6	10	6
1991-1995 yılları arası kurulanlar	25	14.9	2	1.2	27	16.1
1996-2000	-	-	17	10.1	17	10.1
2001-2005	-	-	4	2.4	4	2.4
2006-2010	49	29.2	30	17.9	79	47
2011 yılı ve sonrasında kurulanlar	2	1.2	10	6	12	7.1
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

Kaynak: istatistik.yok.gov.tr sayfasından derlenmiştir.

■ **Tablo 2.** Rektörlerin demografik özelliklere göre dağılımı

Demografik faktör		Devlet		Vakıf		Toplam	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	7	4.16	7	4.16	14	8.3
	Erkek	97	57.7	57	34	154	91.7
	Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100
Doğum yılı	1950 ve öncesi	9	5.4	17	10.1	26	15.5
	1951-1955	14	8.3	13	7.7	27	16.1
	1956-1960	29	17.3	12	7.1	41	24.4
	1961-1965	31	18.5	9	5.4	40	23.8
	1966-1970	17	10.1	11	6.5	28	16.7
	1971 ve sonrası	2	1.2	-	-	2	1.2
	Doğum tarihi bilinmeyen	2	1.2	2	1.2	4	2.4
	Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100
Rektörlüğe atandığı yaş	40 yaş ve altı	6	3.6	3	1.8	9	5.4
	41-45	13	7.7	7	4.2	20	11.9
	46-50	36	21.4	10	6	46	27.4
	51-55	25	14.9	11	6.5	36	21.4
	56-60	12	7.1	18	10.7	30	17.9
	61-65	10	6	9	5.4	19	11.3
	66 ve sonrası	-	-	4	2.4	4	2.4
	Hesaplanamayan	2	1.2	2	1.2	4	2.4
	Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

■ Tablo 2’deki bulgulara göre üniversite rektörlerinin %91.7’si erkek iken %8.3’ü kadındır. Rektörlerin doğum tarihleri 1944-1973 yılları arasında değişmekte olup yaş ortalamaları 55.3’tür. Doğum tarihi bakımından en yoğun dönem 1956-1965 yılları arası olup rektörlerin %48.2’si bu dönemde doğmuştur. Mevcut rektörlerin ilk defa rektörlük görevine atandıkları yaş ortalaması 53.2 iken rektörlüğe atanmanın en yoğun olduğu yaş aralığı ise %46 oranıyla 46-50 yaş aralığı olduğu görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle mevcut rektörlerin yaklaşık yarısının 50-60 yaş aralığında olduğu söylenebilir. Bir diğer dikkat çekici bulgu 9 rektörün (%5.4) 40 yaşın altında rek-

törlüğe atanmalarıdır. Vakıf üniversitesi rektörlerinin devlet üniversitesi rektörlerine göre daha yaşlı olduğu görülmektedir.

Rektörlerin doğum yerleri ile görev yaptıkları üniversitenin bulunduğu il ve bölge arasındaki ilişkiler ■ Tablo 3, 4 ve 5’te sunulmaktadır.

Rektörlerin doğdukları illere göre dağılımında en yüksek oran %7.8 ile Ankara ve İstanbul illerine aittir. Bunları %6.6 ile Trabzon ve %4.2 ile Erzurum takip etmektedir. Ankara ve İ-

■ **Tablo 3.** Rektörlerin doğum yerine göre dağılımı

Doğum yeri	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ankara	6	3.6	7	4.2	13	7.8
İstanbul	4	2.4	9	5.4	13	7.8
Trabzon	9	5.4	2	1.2	11	6.6
Erzurum	5	3	2	1.2	7	4.2
Çorum	2	1.2	3	1.8	5	3
İzmir	3	1.8	2	1.2	5	3
Diğer	75	44.5	39	23	114	67.6
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

■ **Tablo 4.** Rektörlerin doğum yerinin bölgelere göre dağılımı

Bölgeler	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Karadeniz Bölgesi	22	13.1	18	10.7	40	23.8
İç Anadolu Bölgesi	25	14.9	9	5.4	34	20.2
Ege Bölgesi	16	9.5	7	4.2	23	13.7
Marmara Bölgesi	6	3.6	13	7.7	19	11.3
Doğu Anadolu Bölgesi	13	7.7	4	2.4	17	10.1
Akdeniz Bölgesi	11	6.5	5	3	16	9.5
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	7	4.2	4	2.4	11	6.5
Yurtdışı	2	1.2	-	-	2	1.2
Bilinmeyen	2	1.2	4	2.4	6	3.6
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

İstanbul doğumlu rektörlerin vakıf üniversitelerinde, Trabzon ve Erzurum doğumlu rektörlerin ise daha fazla devlet üniversitelerinde görev yaptığı görülmektedir.

■ Tablo 4'te rektörlerin doğum yerlerinin bölgelere göre dağılımı bilgileri görülmektedir. Buna göre Karadeniz Bölgesi %23.8 ile en yüksek orana sahiptir. İkinci sırada %20.2 ile İç Anadolu Bölgesi ve üçüncü sırada %13.7 oranı ile Ege Bölgesi yer almaktadır.

Rektörlerin %38.1'inin doğdukları il ile görev yaptıkları üniversitenin bulunduğu il ya aynı il, ya komşu il ya da aynı coğrafi bölgede bulunmaktadır. Buna göre rektörlerin %22'si doğdukları ilde, %16.1 ise komşu il ya da aynı coğrafi bölgede faaliyet gösteren bir üniversitede görev yapmaktadırlar (■ Tablo 5).

2547 sayılı yasa gereği rektörler iki dönem görev yapabilmektedir. ■ Tablo 6 ve 7'de rektörlerin görev yaptıkları döneme göre dağılımları verilmektedir.

■ Tablo 6'da rektörlerin görevlerini kaç dönemdir icra ettiklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Buna göre rektörlüğün birinci dönemindeki rektörlerin oranı %76.2 iken ikinci dönem görev yapanların oranı %23.8'dir. Rektörlüğünde ikinci dönemde olan rektörlerin oranı 2006'dan sonra kurulan üniversitelerde %34'e çıkmaktadır (■ Tablo 7).

Üniversitelerin kuruluş yıllarında göreve atanan rektörlerin önemli bir kısmının takip eden rektörlük döneminde yeniden rektör olarak görev yapma oranının daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Rektörlerin Kariyer Hazırlığı

Bundan sonra rektörlerin lisans ve lisansüstü çalışma alanları ve mezun oldukları üniversitelerle ilgili bulgular yer almaktadır. ■ Tablo 8'de rektörlerin lisans programlarından mezun oldukları üniversiteler sunulmuştur.

Rektörlerin lisans programlarından mezuniyetlerine bakıldığında sırasıyla İstanbul Üniversitesi (%13.7), Atatürk Üniversitesi (%11.3), Ankara Üniversitesi (%10.1), Ortadoğu Teknik Üniversitesi (%9.6) ve İstanbul Teknik Üniversitesi (%9) ilk 5 sırayı almaktadır. Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinden mezun olan rektörlerin vakıf üniversitesinde görev yapma oranı devlet üniversitelerinden daha yüksek bulunmuştur. Orta Doğu Teknik Üniversitesi mezunu rektörlerin 9'u vakıf, 7'si devlet; Gazi Üniversitesi mezunu rektörlerin 4'ü vakıf ve

■ Tablo 5. Rektörlerin doğdukları il ile görev yaptıkları üniversitenin bulunduğu il arasındaki ilişki

Bölgesel yakınlık	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Aynı il	24	14.3	13	7.7	37	22
Komşu il ya da aynı coğrafi bölge	22	13.1	5	3.0	27	16.1
Toplam	46	27.4	18	10.7	64	38.1

■ Tablo 6. Rektörlük dönemlerine göre dağılım

Dönem	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Birinci dönem	75	44.6	53	31.5	128	76.2
İkinci dönem	29	17.3	11	6.5	40	23.8
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

2'si devlet üniversitelerinde görev yapmaktadır. Lisans eğitimi yurt dışında tamamlayan rektörlerin oranı %2.4'tür.

Rektörlerin lisans programlarından mezun oldukları fakültelere göre dağılımı ■ Tablo 9'da sunulmuştur.

Rektörlerin lisans döneminde mezun oldukları fakülte oranlarına bakıldığında en yüksek oranın %31 ile mühendislik olduğu, tıp fakültesi mezunlarının oranının %20.8 ve iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden mezun olanların oranının ise %16.7 olduğu görülmektedir. Lisans mezuniyetleri açısından ilk üç sırayı alan mühendislik, tıp ile iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden mezun rektörlerin vakıf ve devlet üniversitelerindeki oranlarına bakıldığında, mühendislik ve iktisadi ve idari bilimler mezunları birbirlerine oldukça yakın olup, tıp fakültelerinden mezun olan rektörlerin oranı devlet üniversitelerinde daha fazladır. Fen-edebiyat fakültelerinden mezun rektörlerin toplam oranı 13.6'dır. Fen (sayısal) bölümlerden mezun olanların oranı %7.1 iken edebiyat (sözel) bölümlerden mezun olanların oranının ise %6.5 olduğu görülmektedir.

Rektörlerin yüksek lisans programlarından mezun oldukları üniversitelere göre dağılımı ■ Tablo 10'da sunulmuştur.

Yüksek lisans bakımından rektörlerin %84.5'i yurtiçi, %15.5'i yurtdışındaki üniversitelerden mezun olmuştur. Yurti-

■ Tablo 7. 2006-2009 Yıllarında kurulan üniversitelerde birinci ve ikinci rektörlük dönemi karşılaştırması

Üniversitelerin kuruluş tarihleri	Devlet				Vakıf				Toplam			
	1. dönem		2. dönem		1. dönem		2. dönem		1. dönem		2. dönem	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
2006-2009	25	40	16	26	17	27.5	4	6.5	42	66	20	34

■ **Tablo 8.** Rektörlerin mezun oldukları lisans programları bakımından üniversitelerin dağılımı

Üniversiteler	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Istanbul Üniversitesi	15	8.9	8	4.8	23	13.7
Atatürk Üniversitesi	17	10.1	2	1.2	19	11.4
Ankara Üniversitesi	12	7.1	5	3.0	17	10.1
Ortadoğu Teknik Üniversitesi	7	4.2	9	5.4	16	9.6
Istanbul Teknik Üniversitesi	9	5.4	6	3.6	15	9
Hacettepe Üniversitesi	9	5.4	3	1.8	12	7.2
Ege Üniversitesi	4	2.4	4	2.4	8	4.8
Boğaziçi Üniversitesi	4	2.4	4	2.4	8	4.8
Gazi Üniversitesi	2	1.2	4	2.4	6	3.6
Uludağ Üniversitesi	3	1.8	2	1.2	5	3.0
Selçuk Üniversitesi	2	1.2	2	1.2	4	2.4
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	1.2	2	1.2	4	2.4
Çukurova Üniversitesi	4	2.4	-	-	4	2.4
Marmara Üniversitesi	1	0.6	2	1.2	3	1.8
Anadolu Üniversitesi	2	1.2	1	0.6	3	1.8
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	1.2	1	0.6	3	1.8
Yurtdışı üniversiteleri	2	1.2	2	1.2	4	2.4
Diğer üniversiteler	7	4.2	7	4.2	14	8.3
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

çindeki üniversitelerin kendi içindeki sıralamalarına bakıldığında Atatürk Üniversitesi %12.7 oranına, İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi %10.6, Ankara Üniversitesi %9.9 oranlarına sahiptir. Yüksek lisans mezunlarının vakıf üniversitelerinde rektör olma oranlarının daha yüksek olduğu üniversiteler ise Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi ve

■ **Tablo 9.** Rektörlerin mezun oldukları lisans programlarının fakültele göre dağılımı

Alan	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Mühendislik	27	16.1	25	14.9	52	31
Tıp	27	16.1	8	4.8	35	20.8
İktisadi ve İdari Bilimler	14	8.3	14	8.3	28	16.7
Fen-Edebiyat (Sayısal)	7	4.2	5	3.0	12	7.1
Fen-Edebiyat (Sözel)	7	4.2	4	2.4	11	6.5
Ziraat	8	4.8	3	1.8	11	6.5
Veteriner	6	3.6	-	-	6	3.6
Eğitim	3	1.8	1	0.6	4	2.4
Hukuk	2	1.2	1	0.6	3	1.8
İlahiyat	2	1.2	1	0.6	3	1.8
Diş Hekimliği	-	-	1	0.6	1	0.6
Güzel Sanatlar	1	0.6	-	-	1	0.6
İletişim	-	-	1	0.6	1	0.6
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

■ **Tablo 10.** Rektörlerin mezun oldukları yüksek lisans programları bakımından üniversitelerin dağılımı*

Üniversiteler	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yurtdışı üniversiteleri	11	6.6	15	8.9	26	15.5
Yurtiçi üniversiteleri	93	55.3	49	29.2	142	84.5
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

Yurtiçi üniversiteleri dağılımı	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Atatürk Üniversitesi	17	12.0	1	0.7	18	12.7
Istanbul Üniversitesi	8	5.6	7	4.9	15	10.6
Istanbul Teknik Üniversitesi	9	6.3	6	4.2	15	10.6
Ankara Üniversitesi	10	7.0	4	2.8	14	9.9
Ege Üniversitesi	5	3.5	4	2.8	9	6.3
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	2	1.4	6	4.2	8	5.6
Boğaziçi Üniversitesi	3	2.1	4	2.8	7	4.9
Gazi Üniversitesi	2	1.4	5	3.5	7	4.9
Uludağ Üniversitesi	5	3.5	2	1.4	7	4.9
Hacettepe Üniversitesi	4	2.8	2	1.4	6	4.2
Selçuk Üniversitesi	3	2.1	1	0.7	4	2.8
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	4	2.8	0	0	4	2.8
Anadolu Üniversitesi	3	2.1	1	0.7	4	2.8
Diğer üniversiteler	18	12.7	6	4.2	24	16.9
Yurtiçi üniversiteleri toplamı	93	65.5	49	34.5	142	100

*Tıp, veteriner ve diş hekimliği fakültesi mezunları için lisans ve lisansüstü birlikte değerlendirilmiştir.

Gazi Üniversitesi’dir. Lisans eğitiminde olduğu gibi yüksek lisans eğitiminde de Atatürk Üniversitesi mezunlarının vakıf üniversitelerinde rektör olarak görev alma oranı çok düşüktür (lisans 2 ve yüksek lisans 1 rektör).

Rektörlerin yüksek lisans programlarından mezun oldukları enstitüye göre dağılımı ■ Tablo 11’de verilmiştir.

Rektörlerin mezun oldukları yüksek lisans programlarının ait olduğu enstitülere bakıldığında en yüksek oran %44.6 ile fen bilimleri, ardından %28 oranıyla sosyal bilimler ve %26.8 oranıyla da tıp ve sağlık bilimleri yer almaktadır. Güzel sanatlar enstitüsünden yalnızca bir rektörün mezun olduğu görülmektedir.

Rektörlerin yüksek lisans programlarından mezun oldukları alana göre dağılımı ■ Tablo 12’de verilmiştir.

Rektörlerin yüksek lisans mezuniyet alanları tablosunda en yüksek oranın %28 ile mühendislik alanına ait olduğu görülmektedir. Tıp ve sağlık bilimleri alanı % 22.6 ile ikinci en yüksek orana sahipken, %8.9 oranı ile ziraat alanı üçüncüdür. Daha sonra %8.3 ile iktisat alanı ve ardından %7.1 ile fizik alanı gelmektedir.

■ Tablo 13’te rektörlerin mezun oldukları doktora programlarının ya da tıpta uzmanlık eğitiminin üniversitelere göre dağılımı sunulmuştur.

Rektörlerin doktora/uzmanlık programlarından mezun oldukları üniversitelere bakıldığında yurtdışında bir üniversiteden

Tablo 11. Rektörlerin mezun oldukları yüksek lisans programlarının enstitülere göre dağılımı

Enstitüler	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Fen Bilimleri Enstitüsü	42	25.0	33	19.6	75	44.6
Sosyal Bilimler Enstitüsü	25	14.9	22	13.1	47	28
Tıp ve Sağlık Bilimleri*	36	21.4	9	5.4	45	26.8
Güzel Sanatlar Enstitüsü	1	0.6	-	-	1	0.6
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

*Tıp, diş hekimliği ve veteriner lisans eğitimi yüksek lisansa denk kabul edildiğinden bu alan için lisans oranı yüksek lisans için de aynen alınmıştır. Bu alan kapsamında sayıca az olmakla beraber dört yıllık fakültelerden mezun olup sağlık bilimleri enstitülerinde yüksek lisans yapan rektörler de bulunmaktadır. Bu alanın kendi içindeki dağılımı, tıp fakültesi (35 rektör), veterinerlik fakültesi (6 rektör), diş hekimliği fakültesi (1 rektör) ve sağlık bilimleri enstitüsü (3 rektör) şeklindedir.

mezun olanların oranı %26.6 iken yurtiçindeki üniversitelerden mezun olanların oranının ise %73.4 olduğu görülmektedir. Yurtdışındaki bir üniversiteden mezun olma doktora düzeyinde yüksek lisansa göre yaklaşık iki kata yakındır. Doktorasını/uzmanlık eğitimini yurtiçindeki üniversitelerde tamamlayan rektörlerin dağılımına bakıldığında ilk sırada %17.9 ile Atatürk Üniversitesi gelirken, Ankara ve İstanbul Üniversiteleri %8.1 oranlarıyla ikinci ve üçüncü sırada, İstanbul Teknik Üniversitesi %6.5 oranıyla dördüncü sırada gelmektedir.

Rektörlerin doktora programlarından mezun oldukları enstitüye göre dağılımı Tablo 14'te verilmiştir.

Doktorada mezun olunan enstitü oranlarının hemen hemen yüksek lisans mezun olunan enstitü oranlarıyla aynı olduğu görülmektedir.

Rektörlerin doktora programlarından mezun oldukları alanlara göre dağılımı Tablo 15'te verilmiştir.

Rektörlerin doktora mezuniyet alanlarına bakıldığında en yüksek 8 alan Tablo 15'te yer almaktadır. Buna göre en yüksek oran %28.6 ile mühendislik alanına aittir. İkinci sırada %23.2 ile tıp ve sağlık bilimleri, üçüncü sırada ise %8.9 ile ziraat alanları gelmektedir.

Tablo 16'da rektörlerin rektörlükten bir önceki idari görevleri sunulmuştur.

Rektörler, rektör olmadan önce bazı idari görevlerde bulunmaktadırlar. Rektörlüğe hazırlık bakımından bu idari görevler önem arz etmektedir. Araştırma esnasında rektörlerin kariyer yaşamları boyunca gerek yurtiçinde gerek yurtdışında birçok kurumda yöneticilik yaptıkları görülmektedir. Fakat sağlıklı veri toplama güçlüğü sebebiyle bu araştırma kapsamında yalnızca üniversite içindeki idari görevler değerlendirilmeye alınmıştır. Rektörlerin, rektör olmadan önce aynı anda birden fazla idari görev yaptığı görülmektedir. Bu durumda rektör olmadan önceki son görev olarak makamca en üst düzey görevi rektörlük

Tablo 12. Rektörlerin mezun oldukları yüksek lisans alanlarına göre dağılımı

Yüksek lisans alanı	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Mühendislik	23	13.7	24	14.3	47	28
Tıp ve Sağlık Bilimleri*	30	17.9	8	4.8	38	22.6
Ziraat	12	7.1	3	1.8	15	8.9
İktisat	6	5.4	6	3.0	12	8.3
Fizik	4	3.6	4	3.6	8	7.1
İşletme-Finans-Pazarlama	3	2.4	5	2.4	8	4.8
Uluslararası İlişkiler-Kamu Yönetimi-Siyaset Bilimi	4	1.8	4	3	8	4.8
Edebiyat	4	2.4	3	2.4	7	4.8
Veteriner	6	2.4	0	1.8	6	4.2
Kimya	3	3.6	2	0	5	3.6
Diğer	9	1.8	5	1.2	14	3
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

*Bu tablodaki tıp ve sağlık bilimleri alanı, tıp (35 rektör), diş hekimliği (1 rektör) ve sağlık bilimlerini (2 rektör) kapsamaktadır.

Tablo 13. Rektörlerin mezun oldukları doktora/uzmanlık programları bakımından üniversitelerin dağılımı

Üniversiteler	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yurtdışı üniversiteleri	21	12.5	24	14.1	45	26.6
Yurtiçi üniversiteleri	83	49.4	40	24	123	73.4
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

Yurtiçi üniversiteleri dağılımı	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Atatürk Üniversitesi	17	13.8	5	4.1	22	17.9
Ankara Üniversitesi	8	6.5	2	1.6	10	8.1
İstanbul Üniversitesi	4	3.3	6	4.9	10	8.1
İstanbul Teknik Üniversitesi	6	4.9	2	1.6	8	6.5
Gazi Üniversitesi	2	1.6	5	4.1	7	5.7
Ege Üniversitesi	2	1.6	4	3.3	6	4.9
Hacettepe Üniversitesi	4	3.3	2	1.6	6	4.9
Anadolu Üniversitesi	3	2.4	2	1.6	5	4.1
Fırat Üniversitesi	5	4.1	-	-	5	4.1
Erciyes Üniversitesi	3	2.4	1	0.8	4	3.3
Uludağ Üniversitesi	3	2.4	1	0.8	4	3.3
Diğer Üniversiteler	26	21.1	10	8.1	36	29.3
Yurtiçi üniversiteleri toplamı	83	67.5	40	32.5	123	100

Tablo 14. Rektörlerin mezun oldukları doktora programlarının enstitülere göre dağılımı

Enstitüler	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Fen Bilimleri Enstitüsü	43	25.6	33	19.6	75	45.2
Sosyal Bilimler Enstitüsü	25	14.9	22	13.1	47	28
Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve/veya tıpta uzmanlık	35	20.8	9	5.4	45	26.2
Güzel Sanatlar Enstitüsü	1	0.6	-	-	1	0.6
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

■ **Tablo 15.** Rektörlerin doktora programlarından mezun oldukları alana göre dağılımı

Doktora alanı	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Mühendislik	24	14.3	24	14.3	48	28.6
Tıp ve Sağlık Bilimleri*	31	18.5	8	4.8	39	23.2
Ziraat	11	6.5	3	1.8	14	8.9
İktisat	6	3.6	5	3	11	6.6
Uluslararası İlişkiler-Kamu Yönetimi-Siyaset Bilimi	3	1.8	4	2.4	7	4.2
Edebiyat	4	2.4	3	1.8	7	4.2
Fizik	3	1.8	4	2.4	7	4.2
Kimya	3	1.8	2	1.2	5	3

*Tıp kökenli rektörler çoğunlukla doktora yerine tıpta uzmanlık yapmaktadır.

öncesi son görev olarak değerlendirilmiştir. Rektör olmadan önce hangi idari görevin yürütüldüğüne ilişkin bilgilerin yer aldığı ■ Tablo 16’ya bakıldığında en yüksek oranın sırasıyla %16.7 ile bölüm başkanlığı, %16.1 ile rektör yardımcılığı, %14.9 ile dekanlık ve %12.5 ile anabilim dalı başkanlığı olduğu görülmektedir. Devlet ve vakıf üniversiteleri karşılaştırıldığı zaman devlet üniversitelerinde sıralama bölüm başkanı, anabilim dalı başkanı, dekanlık ve rektör yardımcılığı şeklindedir. Buna karşılık vakıf üniversitelerinde rektör yardımcılığı, dekanlık ve bölüm başkanlığı şeklindedir. Anabilim dalı başkanlığının oranı vakıf üniversitelerinde oldukça düşüktür.

■ Tablo 17’de rektörlerin rektörlükten önceki tüm idari görevlerinin dağılımı sunulmuştur.

Rektörlerin atanma öncesi yaptıkları idari görevlere bakıldığında %39.6’sının bölüm başkanlığı, %34.2’sinin anabilim dalı başkanlığı, %26.4’ünün dekanlık ve %21.6’sının rektör yardımcılığı deneyimlerine sahip oldukları görülmektedir. Daha önce başhekimlik yapmış olan rektörlerin oranı ise %7.8’dir. Devlet üniversitelerinde en fazla yürütülen idari görev sıralaması anabilim dalı başkanlığı, bölüm başkanlığı, dekanlık ve rektör yardımcılığıdır. Buna karşılık vakıf üniversitelerinde sıralama bölüm başkanlığı, dekanlık, rektör yardımcılığı ve anabilim dalı başkanlığı şeklindedir. Rektörlük öncesi idari görev bakımından vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine göre idari görevi daha fazla dikkate aldığı söylenebilir.

Rektörlerin lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerini gerçekleştirdikleri üniversiteler ile rektörlük yaptıkları üniversiteleri gösteren bulgular ■ Tablo 18’de sunulmuştur.

■ Tablo 18’deki bilgilere göre rektörlerin %5.4’ü rektörlük yaptıkları üniversitede lisans eğitimini, %7.8’i yüksek lisans eğitimini, %10.2’si ise doktora ya da tıpta uzmanlık eğitimini tamamlamıştır. Tüm düzeylerdeki eğitimini görev yaptıkları üniversitelerde tamamlayanların oranı ise %3.6’dır. ■ Tablo

■ **Tablo 16.** Rektörlükten bir önceki idari görev dağılımı

Rektörlükten bir önceki idari görev	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bölüm Başkanı	20	11.9	8	4.8	28	16.7
Rektör Yardımcısı	11	6.5	17	10.1	27	16.1
Dekan	15	8.9	10	6.0	25	14.9
Anabilim Dalı Başkanı	17	10.1	3	1.8	21	12.5
Başhekim	7	4.2	1	0.6	8	4.8
Meslek Yüksekokul Müdürü	2	1.2	2	1.2	4	2.4
Yüksekokul Müdürü	1	0.6	1	0.6	2	1.2
YÖK Üyesi	1	0.6	-	-	1	0.6
Rektör (farklı üniversite)	-	-	1	0.6	1	0.6
Enstitü Müdürü	1	0.6	-	-	1	0.6
Bilinmeyen	29	17.3	21	12.5	50	29.8
Toplam	104	61.9	64	38.1	168	100

19’daki verilere göre üniversitelerin %23.4’ünün kendi rektörlerini seçerken iç kaynaklarından yararlanma eğiliminde olduğu söylenebilir.

■ Tablo 19’da üniversitelerin bilim alanlarına göre lisans ve lisansüstü öğrenci yoğunlukları, öğretim üyesi yoğunlukları ve rektörlerin bilim alanlarındaki yoğunlukları karşılaştırılmaktadır.

■ Tablo 19’a göre lisans ve lisansüstü düzeydeki öğrenciler %61.1 oranında beşeri ve sosyal bilimler, %30.7 oranında doğa ve mühendislik bilimleri, %8.2 oranında ise tıp ve sağlık bilimleri alanlarında öğrenim görmektedir. Öğretim üyeleri %37.57 oranında beşeri ve sosyal bilimler, %35.98 oranında doğa ve mühendislik bilimleri, %26.44 oranında ise tıp ve sağlık bilimleri alanlarında görev yapmaktadır. Rektörlerin bilim alanlarının dağılımlarına bakıldığında ise %28.6’sının beşeri ve sosyal bilimler, %45.2’sinin doğa ve mühendislik bilimleri ve %26.2’sinin tıp ve sağlık bilimlerine ait olduğu görülmektedir. Bu çerçevede üniversitelerde lisans ve lisansüstü öğrencileri ile

■ **Tablo 17.** Rektörlük öncesi tüm idari görevlerin dağılımı

Önceki idari görevler	Devlet		Vakıf		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bölüm Başkanlığı	39	23.4	27	16.2	63	39.6
Anabilim Dalı Başkanlığı	42	25.2	15	9	57	34.2
Dekanlık	22	13.2	22	13.2	44	26.4
Rektör Yrd.	14	8.4	22	13.2	36	21.6
Enstitü Müdürlüğü	6	3.6	8	4.8	14	8.4
Başhekim	10	6	3	1.8	13	7.8
Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü	4	2.4	6	3.6	10	6
Yüksekokul Müdürlüğü	5	3	3	1.8	8	4.8

öğretim üyelerinin bilim alanlarındaki dağılımı rektörlerin bilim alanlarına göre dağılımı ile kıyaslandığında dengesizlik görülmektedir. Bilim alanları bakımından değerlendirildiğinde, doğa ve mühendislik bilimleri öğretim üyelerin oranı %35.98 olmasına rağmen, doğa ve mühendislik bilimleri alanından seçilen rektörlerin oranı %45.2'dir. Tıp ve sağlık bilimleri alanlarındaki öğretim üyelerin oranı %26.44 iken bu alandan seçilen rektörlerin oranı ise %26.2'dir. Beşeri ve sosyal bilimler alanlarında kayıtlı öğretim üyelerinin oranı %37.57 olmasına rağmen aynı alandan seçilen rektörlerin oranının %28.6 olduğu görülmektedir. Öğrenci yoğunlukları ve öğretim üyesi yoğunluğu dağılımı ile rektörlerin bilim alanı dağılımında sosyal ve beşeri bilimler alanı dezavantajlı bir konuma sahiptir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın temel amacı Türkiye'deki üniversite rektörlerinin sosyo-demografik özellikleri ve kariyer hazırlığı bakımından mevcut durumlarını ortaya koymaktır. Bu çerçevede çalışmanın temel bulguları şu şekilde özetlenebilir: Türkiye'deki mevcut üniversite rektörleri sosyo-demografik özellikleri bakımından; ağırlıklı olarak rektörlüğünün ilk döneminde, ilk defa 45-55 yaş aralığında göreve başlamış, erkek, 50-60 yaş aralığında, Karadeniz ve İç Anadolu doğumlu bir profil sergilemektedir. Kariyer hazırlığı bakımından ise; ağırlıklı olarak İstanbul Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, ODTÜ ve İstanbul Teknik Üniversitelerinde eğitim görmüş; sırasıyla mühendislik, tıp, iktisadi ve idari bilimler ve fen-edebiyat fakültesinden mezun; rektör olmadan bir önceki görevi sırasıyla bölüm başkanı, rektör yardımcısı ve dekanlık olan bir profile sahiptir.

Türkiye'deki mevcut üniversite rektörleri sosyo-demografik özellikleri bakımından ilk defa 45-55 yaş aralığında göreve başlamış (ortalama 53.2), erkek (%91.7) ve 50-60 (ortalama 55.3) yaş aralığındadır. Bu özellikler bakımından Türkiye örneğinin İngiltere (Bargh ve ark., 2000) ve Avustralya (O'Meara, 2002) örneklerine yakın olduğu, ortalama 60 yaş üzeri rektörlerin olduğu Amerika (Stripling, 2012) örneğinden ise yaş bakımından farklılık gösterdiği ifade edilebilir. Türkiye'de mevcut rektörlerin doğduğu yer veya yakın yerdeki üniversitede görev yapma

■ **Tablo 18.** Rektörlerin lisans, yüksek lisans ve doktora/tıpta uzmanlık/sanatta yeterlik eğitimlerini gerçekleştirdikleri üniversiteler ile rektörlük yaptıkları üniversiteler tablosu

Üniversite adları	Lisans	Yüksek lisans*	Doktora/tıpta uzmanlık/sanatta yeterlik
Anadolu Üniversitesi		X	X
Ankara Üniversitesi		X	X
Atatürk Üniversitesi		X	X
Boğaziçi Üniversitesi	X	X	X
Çukurova Üniversitesi			X
Dicle Üniversitesi	X	X	X
Ege Üniversitesi	X	X	X
Erciyes Üniversitesi			X
Fırat Üniversitesi			X
Gazi Üniversitesi	X		
Hacettepe Üniversitesi	X	X	
İstanbul Teknik Üniversitesi	X	X	
İstanbul Üniversitesi	X	X	X
Karadeniz Teknik Üniversitesi			X
Mimar Sinan GSÜ	X	X	X
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	X		
Trakya Üniversitesi		X	X
Uludağ Üniversitesi		X	X
Yıldız Teknik Üniversitesi	X	X	X
Yüzüncü Yıl Üniversitesi		X	X
Toplam	Sayı %	Sayı %	Sayı %
	9 5.4	13 7.8	17 10.2

*Tıp, veterinerlik ve diş hekimliği fakültesi mezunlarının yüksek lisans eğitimleri, lisans eğitimleriyle birlikte değerlendirilmiştir.

(%40 civarı) ve eğitim gördüğü üniversitede rektör olarak görev yapma (%10) bakımından Kanada (Muizzin ve Tracz, 1981) ve Meksika (Zarate, 2007) örneklerinden daha az yerel oldukları görülmektedir.

Kariyer hazırlığı bakımından değerlendirildiğinde mühendislik ve tıp formasyonuna sahip rektörlerin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Daha sonra iktisadi ve idari bilimler ile fen-edebiyat formasyonuna sahip rektörler gelmektedir. Türkiye'de öğrenci ve öğretim üyesi yoğunluğu bakımından beşeri ve sosyal

■ **Tablo 19.** Bilim alanlarına göre öğrenci (lisans ve lisansüstü), öğretim üyesi ve rektörlerin bilim alanının karşılaştırmalı dağılımı*

Bilim alanları	Öğrenci dağılımı		Öğretim üyesi dağılımı		Rektörlerin dağılımı	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Beşeri ve Sosyal Bilimler	1.261.416	61.1	23.196	37.57	48	28.6
Doğa ve Mühendislik Bilimleri	634.689	30.7	22.217	35.98	75	45.2
Tıp ve Sağlık Bilimleri	169.548	8.2	16.325	26.44	45	26.2
Toplam	2.065.653	100	61.738	100	168	100

*Lisans ve lisansüstü programlarındaki öğrenci sayıları ve öğretim üyesi sayıları istatistik.yok.gov.tr adresinden derlenmiştir. Rektörlerin bilim alanının belirlenmesinde doktora programında mezun olunan enstitü (ya da tıpta uzmanlık) temel alınmıştır.

bilimler daha ağırlıklı olmakla birlikte, bu ağırlığın rektörlükteki dağılıma aynı oranda yansımadağı dikkat çekmektedir. Rektörlerin yurtdışındaki üniversitelerden mezun olma oranları lisans eğitimi için düşük iken (%2.4), yüksek lisans (%15.5) ve doktora düzeylerinde (%26.6) artış göstermektedir. Yurtdışı doktora ve/veya tıpta uzmanlık mezuniyetinde Atatürk Üniversitesi %17.9 ile önemli bir yere sahiptir. Atatürk Üniversitesi’ni Ankara ve İstanbul Üniversiteleri (%8.1) izlemektedir. Atatürk Üniversitesi mezunu rektörlerin ağırlıklı olarak devlet üniversitelerinde görev yaptığı görülmektedir. Kariyer hazırlığı bakımından rektör yardımcılığı ve dekanlık yanında bölüm başkanlığı rektör olmadan bir önceki görev olarak dikkat çekmektedir. Rektör olmadan önceki görev açısından Türkiye örneği rektör yardımcılığı ve dekanlık bakımından dünyadaki örneklere benzerken, bölüm başkanlığı bakımından farklılaşmaktadır. Bölüm başkanlığından doğrudan rektörlüğe geçiş Türkiye’deki üniversitelerde daha yaygın görülmektedir. Bunun sebebi son zamanlarda yeni kurulan üniversite sayısındaki artış olabilir. Yerleşik üniversitelerde rektörlük öncesi rektör yardımcılığı ve dekanlık rektörlüğe giden yolda önemli iken yeni kurulan üniversitelerde bu yol daha az izlenmektedir.

Daha önce de bahsedildiği gibi, bu çalışma Türkiye’deki rektörlerin sosyo-demografik özellikleri ve kariyer hazırlıkları bakımından bir başlangıç çalışmasıdır. Bu çalışmada mevcut rektörler ele alınmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda daha geniş bir zaman dilimini alarak sosyo-demografik özellikleri ve kariyer hazırlıkları bakımından dönemsel değişimler incelenebilir. Bundan sonraki çalışmalarda ele alınabilecek konulardan birisi de rektörlerin sosyo-demografik özellikleri ve kariyer hazırlıkları ile üniversite performansı arasındaki ilişki olabilir.

Kaynaklar

- Bargh, C., Bocoek, J., Scott, P., and Smith, D. N. (2000). *University leadership: The role of the chief executive*. Buckingham: SRHE/Open University Press.
- Breakwell, G. M., and Tytherleigh, M. Y. (2008). University leaders at the turn of the 21st century: Changing patterns in their socio-demographic characteristics. *Higher Education*, 56(1), 109-127.
- Breakwell, G. M., and Tytherleigh M. Y. (2010). University leaders and university performance in the United Kingdom: is it ‘who’ leads, or ‘where’ they lead that matters most? *Higher Education*, 60(5), 491-506.
- Chaganti, R., and Sambharya, R. (1987). Strategic orientation and characteristics of upper management. *Strategic Management Journal*, 8(4), 393-402.
- Chin, M. K., Hambrick, D. C., and Trevino, L. K. (2013). Political ideologies of CEOs: Illustrative evidence of the influence of executive values on corporate social responsibility. *Administrative Science Quarterly*, 58(2), 197-232.
- Dearborn, D. C., and Simon, H. A. (1958). Selective perception: A note on the department identifications of executives. *Sociometry*, 21(2), 140-144.
- Deem, R., and Brehony, K. (2005). Management as ideology: The case of ‘New Managerialism’ in higher education. *Oxford Review of Education*, 31(2), 217-235.
- Castro, D., and Tomàs, M. (2011). Development of manager-academics at institutions of higher education in Catalonia. *Higher Education Quarterly*, 65(3), 290-307.
- Cook, B. J. (2012). *The American College President Study: Key findings and takeaways*. 24 Mart 2014 tarihinde <www.acenet.edu> adresinden erişildi.
- Doğramacı, İ. (2007). *Türkiye’de ve dünyada yükseköğretim yönetimi*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Finkelstein, S., and Hambrick, D. (1996). *Strategic leadership: Top executives and their effects on organizations*. Minneapolis/St. Paul, MN: West Publishing.
- Günay, D. ve Kılıç, M. (2011). Cumhuriyet dönemi Türk yükseköğretiminde rektör seçimi ve atamaları. *Yükseköğretim Dergisi*, 1(1), 34-44.
- Hambrick, D. C., and Mason, P. A. (1984). Upper echelons: The organization as a reflection of its top managers. *Academy of Management Review*, 9(2), 193-206.
- Harman, G. (2002). Academic leaders or corporate managers: Deans and heads in Australian higher education, 1977 to 1997. *Journal of the Programme on Institutional Management in Higher Education*, 14(2), 53-70.
- Hoff, K. S. (1999). Leaders and managers: Essential skills required within higher education. *Higher Education*, 38(3), 311-331
- Küçükcan, T. ve Gür, B. S. (2009). *Türkiye’de yükseköğretim: Karşılaştırmalı bir analiz*. Ankara: SETA Yayınları.
- Miller, H. (1998). Managing academics in Canada and the United Kingdom. *International Studies in Sociology of Education*, 8(1), 3-24.
- Mutlu, L. (2009). *Devlet ve vakıf üniversiteleri: Rektör seçiminin önemi*. İstanbul: Yalın Yayıncılık.
- Muzzin, L. J., and Tracz, G. S. (1981). Characteristics and careers of Canadian university presidents. *Higher Education*, 10(3), 335-351
- O’Meara, B. (2002). *Recruitment and selection of vice-chancellors for Australian Universities*. Unpublished PhD thesis, Deakin University, Geelong, Victoria, Australia.
- O’Meara, B., and Petzall, S. (2008). What do we know about the chancellors of Australian universities? *Journal of Higher Education Policy and Management*, 30(2), 187-199.
- Rowsley, D., and Sherman, H. (2003). The special challenges of academic leadership. *Management Decision*, 48(10), 1058-1063.
- Scott, G., Bell, S., Coates, H., and Grebennikov, L. (2010). Australian higher education leaders in times of change: The role of ProVice-Chancellor and Deputy Vice-Chancellor. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 32(4), 401-418.
- Smith, D. (2008). Academics or executives? Continuity and change in the roles of pro-vice-chancellors. *Higher Education Quarterly*, 62(4), 340-357.
- Stripling, J. (2012). Survey finds a drop in minority presidents leading colleges. *The Chronicle of Higher Education*, March 12, 2012.
- Useem, M., and Karabel, J. (1986). Pathways to top corporate management. *American Sociological Review*, 51(2), 184-200.
- Whitchurch, C. (2007). Who do they think they are? The changing identities of professional administrators and managers in UK higher education. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 28(2), 159-171.
- Zarate, R. L. (2007). Four trajectories of rectors in Mexican public universities. *Higher Education*, 54(6), 795-817.